

HISTORIA ANTIGA UNIVERSAL

UNITAT 2: EGIPTE DURANT EL III MIL·LENNI

1. INTRODUCCIÓ GENERAL

La civilització egípcia és va desenvolupar amb unes classes culturals paregudes des del 3100 aC fins al 17 dC.

En paraules d'Herodot, Egipte és un regal dels Nil

Egipte és un terra fèrtil que queda després del Sàhara.

A aquest país com a l'Anglaterra a l'edat moderna, la seva situació geogràfica els val la seva seguretat perquè per invadir el país hi ha que travessar el desert o mobilitzar una gran flota, cosa que sols va succeir 4 vegades en 2000 anys.

ELS NOMOS

En un principi, Egipte és trobava fragmentat en petites comunitats que els grecs denominaren com a *nomos* que és pot traduir com a unitats legislatives o autonòmiques que eren autèntics estats petits que n'eren

- 20 a l'alt Egipte
- 22 al baix Egipte
- 2 fronterers pels que lluitaven les dues parts

Aquestos tenien una comunitat de interessos que és manifestava en acords de regadiu.

Cada una d'aquestes unitats tenia

- Un intèrpret de les lleis que opinava sobre les qüestions relatives a regadiu i al dret civil. A un determinar moment i possiblement a causa de la pressió de les tribus nòmades del desert que intentaven assentar-se al vall de forma violenta, el intèrpret va adquirir un poder militar per dirigir, organitzar i reclutar tropes, produint-se eixe moment entre el 3200 i el 3000
- Un santuari i un grup sacerdotal però no totes aquestes unitats eren ciutats sinó que també és considerava com a ciutat un grup de cases disperses al camp

Els nomos del alt Egipte eren

- Elefantina
- Kom Ombo
- Edfú
- Elkab
- Esna
- Mo'alla
- Tebas
- Coptos
- Dendara
- Dióspolis Parva
- Abidos en capital a Tinis

- Papápolis o Akhim
- Afrodítópolis
- Anteopolis
- Afrodítópolis
- Licópolis
- Cusas
- Hermópolis
- Beni-Hassán
- Hardai Cinópolis
- Oxirrinco
- Heracleópolis
- Medium

Els dels baix Egipte foren

- Menfis
- Letópolis
- Damanhur
- Athribis
- Sais
- Xoïs
- Buto
- Pithom
- Busiris
- Sebenitos
- Kom el-Hisn
- Leontópolis
- El-Bakheh
- Heliopolis
- Silé
- Hermopolis
- Mendes
- Balamun
- Bubastis
- Tanis

LA DIVISIÓ CRONOLÒGICA

Com a esquema memorístic, els historiadors de la antiguitat i els arqueòlegs accepten una divisió basada a la arqueologia feta a finals del segle XIX que consideraven que Egipte és caracteritzava al poder estatal per un sistema del rei com a concepte de poder, religiós i filosòfic del estat, sent el rei el conductor dels deus que transmet la bona sort al estat i d'ahí és justifica la autocràcia i el ritual funerari en les mòmies.

El sistema del rei és el sistema més autocràtic de tota l' antiguitat .

Aquesta divisió és

- Període predinàstic quan Egipte estava organitzat en *nomos*
- Etapa dinàstica que pot subdividir-se en
 - Dinasties tinites durant les dues primeres dinasties que és va desenvolupar entre el 3100 i el 2700
 - Imperi antic amb la III i IV dinastia

- I període intermedi que és va desenvolupar entre el 2700 i el 2100
- Imperi mitjà
- II període intermedi
- Imperi nou
- Època hel·lenística
- Època romana

EL MITJÀ GEOGRÀFIC

Herodot va qualificar Egipte com a un regal de Nil i els seus habitants sabien que les zones properes a les voreres del riu tenien una gran riquesa i va ser a aquest país on els grecs descobriren l'abonament de la terra en productes orgànics. Però el Nil no és com el Tigris, l'Eufrates perquè els càlculs indiquen que en nou anys hi ha 2 inundacions equilibrades, 3 excessives i 3 insuficients i per això els camperols eren molt previsors i guardaven gra per quan no hi haguera prou.

Les inundacions començaven a l'agost i és retiraven a l'octubre i una mica més tard al sud. L'excés de calor al estiu és veu compensat per la presència d'aigua.

Per retenir-la el major temps possible sobre els camps, construïren grans extensions de terreny delimitades per alts murs de terra que dirigien l'aigua de la inundació obrint i tancant el pas. Els canals paral·lels per on passava l'aigua estaven nets i contínuament refeien les seves parets de terra, sent conduint l'excés cap al riu. Quan l'aigua era excessiva hi havia que reconstruir les àrees de propietat cosa que va fer avançar ciències com la geometria o l'aritmètica fins nivells desconeguts al mateix temps en altres llocs.

Quan les aigües tornaven a la normalitat, sobre la terra humida és conreava i els encarregats de fer que la llavor entrara era el ramat solt pel camp, sent la única aigua que rebia fins l'època de sega la de les inundacions. Sols als jardins o camps de conreu propers al riu és podia regar tot l'any per obtenir verdures i fruites i això s'aconseguia manualment amb cànirs i odres sent més eficaç amb l'aplicació del *shadoof* mesopotàmic i sols en període hel·lenístic és va aplicar el caragol d'Arquímedes que era un aparell en un tub que dins tenia un caragol sense final que mentre girava permetia tenir de capdal continu introduint-se a època tardana la nòria.

Però aquest vall és molt estret fet a partir de la potència del riu a una planura calcària a era terciària. Aquest vall te una molt rica terra negra envoltada per 2 immensos deserts de terra resseca o roja. Als deserts, els oasis són les restes fòssils de una vegetació molt antiga que foren molt importants a determinats moments.

Va funcionar millor el sistema de control de l'aigua quan el poder polític de la vall i el delta estava unificat i que en moments de debilitat aquesta estructura és conservava pitjor. Per això és pot explicar la perpetuació de un sistema polític autoritari i centralista que quan fallava, el país decreixia.

Des de final del neolític era deficitari de fusta però tenia altres matèries com pedres de molt divers tipus

- Granit
- Esquist
- Quarsita
- Diorita basalt
- Calcàries i arenoses fàcils de treballar
- Alabastre
- Sílex
- Semiprecioses

Els metalls no són massa abundants i per això duien

- Coure de la península del Sinái i la Núbia sudanesa
- Or dels *wadis* del sud-est
- Estany i argent de Àsia

La base constructiva de la població són la palla i la terra del vall que no tenia res a veure amb la grandiositat de les construccions oficials, però han arribat poques restes per ser materials peridors.

Les zones pantanoses donen papir per

- Escriure
- Fer cordes i xarxes
- Embarcacions lleugeres pels pantans
- Etc.

La fauna salvatge neolítica és va anar retirant cap al Sudà i la part alta del Nil quedant grups d'animals abundants que és veuen al art i que passaren a formar part del mon religiós com

- Hipopòtams
- Porcs senglars
- Ànecs
- Pelicans
- Oques
- Flamencs
- Ibis
- Ovelles
- Cabres
- Burros
- Bòvids
- Camells
- Etc.

La població de la vall era una barreja de

- Antiques tribus paleolítiques que anaren refugiant-se al voltant del riu provinents d'Àfrica
- Població negroide de les zones altes de la vall
- Predomini de la que s'ha anomenat com la raça africana blanca

El període obligat durant el qual descansaven els camperols mentre les aigües cobrien els camps era aprofitat per treballar a les grans construccions o per preparar els materials que feien falta per elles. La extracció i el transport per el riu permetia dur la pedra fins a terra.

LA DOCUMENTACIÓ QUE ÉS CONSERVA

Per l'estudi d'ela història egípcia és de molt interès els *annales* dels arxius del temples on hi ha

- Noms de reis
- Alguns fets dels seus regants

El més antic conegut és la pedra de Palerm de la V dinastia in hi ha informació des del predinastic recent.

El papir de Torí segueix l'esquema dels *annales* havent informació fins la XIX dinastia. És de l'època de Ramses II.

A les parets d'alguns temples com els de Karnak, Abidos o Saqqara també són molt útils.

Maneton va escriure la història d'Egipte en època de Ptolomeo II on arreplegava informació dels *annales* però la versió completa és va perdre al incendi de la biblioteca d'Alexandria i sols és conserven resums de cronògrafs cristians partint aquesta obra dels reis de la XXXI dinastia.

Les inscripcions de fets reials que gravaren els reis a temples i monuments funeraris.

Les dades dels viatgers grecs.

Els papirs donen una sèrie infinita de dades de la vida quotidiana, la literatura, les creences, etc. totes les èpoques.

Als períodes hel·lenístic i romà és disposa de innumerables papirs escrits en grec i llatí que omplien el panorama de la vida del moment perquè donen dades sobre

- Contractes
- Producció d'objectes variats
- Correspondència privada
- Etc.

ELS ANTECEDENTS PREDINÀSTICS

Els materials del paleolítics són pareguts al llarg de tota la vall. Però des del mesolític i sobretot al neolític hi ha una clara diferència a la cultura i als objectes entre les 2 zones

- Al baix Egipte les cultures foren El–Omari, al–Fayum, Merimde, Gerzeh i Maadi
- Al alt Egipte Naqada, El Badari, El–Amrah i Der Tasa

Al període predinàstic les diferències és feren majors. Aquest període és el moment anterior a la unitat política de tota la vall amb les dinasties tinites que corresponen culturalment amb l'edat dels metalls. És sol dividir en 4 períodes

- Predinastic primitiu o badarià pel jaciment de El Badari o Al Fayum A. La introducció del coure no v suposar un trencament excessiu d'ela cultura, sent la continuïtat a les dues parts general al baix Egipte s'inhumaven els cossos al propi poblat on vivien en cabanes ovalades en graners comuns excavats al sol envoltats de una cistella que la impermeabilitzava amb fang sec sent la seva ceràmica en colors rojos i de vegades en una simple vora negra. Al alt Egipte els jaciment són enormes necròpolis connectades pel llim que deixava el riu ací els morts estaven protegits amb fusta o estores junt a la que és col·locaven entre altres coses objectes de propietat indicant que ja creien al més enllà. La base de l'alimentació era la casera, l'agricultura i la pesca en un important ús de la pell. Tenien una avançada cultura material i una vida en certa manera sofisticada per restes d'esmalt petrificat, paletes d'oli fetes en pedres dures, estatuetes, objectes de ivori, etc.
- Predinastic antic i amratià pel jaciment de Naqada I o El Amrah que representa un pas endavant a la evolució tecnològica de la zona amb ceràmiques més decorades però dins de una clara continuïtat. És va desenvolupar més o menys entre el 4500 i el 4000
- Predinastic mitjà o gerzeà rep eixe nom pèl jaciment de Naqada II desenvolupant-se més o menys entre el 4000 i el 3500. representa un gran desenvolupament cultural del baix Egipte al voltant de Menfis i El–Fayum on les cases i els enterraments tenien plantes rectangulars. La ceràmica era de colors grisosos amb una decoració figurativa molt rica en roig sang. Començaren a desenvolupar-se els vasos de pedres dures foradats per la frotació amb elements més durs
- Predinastic o gerzeà recent és va desenvolupar més o menys entre el 3500 i el 3100 parlant-se de una

unificació entre el nord i el sud per la feina de Heliopolis. La figura d'Horus és troba a les 2 parts d'Egipte a la corona roja del baix Egipte i la corona blanca de l'alt Egipte. L'home va passar a ser un subjecte del art junt als animals i els vegetals. Per la tècnica del foradat de la pedra les escultures en relleu i les de bulto rodó cobraren vida. Materialment no representa en trencament respecte de l'etapa anterior. Ja s'organitzaven en *nomos*

L'ADMINISTRACIÓ

Subdividida en 4 arees:

• La militar reclutava tropes, enterraments militars, administració dels guarnicions permanents, magatzem de provisions, afectuava grans movilitzacions

• La civil. Regulava agricultura, recaptava tributs, administrava justícia, manteniment de l'ordre public. Destacava la figura del visir el qual controlava els obres hidrauliques, el fisc i l'administració de justícia

• Gestió dels possessions del faraó. És una àrea molt poc coneguda, ja que tot Egipte era possessió del faraó

• El govern religiós estava encapçalat pel faraó. Per sota hi tènien la figura del gran sacerdot d'Amon-Ra que era el cap de tots els sacerdots d'Egipte i era, al mateix temps, visir. Tenien molt poder. Per aquest motiu, els faraons van intentar crear mesures per controlar a estos sacerdots. Mesures:

- Dotar als temples una administració civil
- Lligar la figura de la dona i els fills dels faraons al culte d'Amon-Ra

Intentar que no tinguessin els càrrecs de sacerdot i de visir al mateix temps.

Aquestes mesures es van aconseguir. Però, al final de l'imperi, amb la figura del faraó descendent, la figura dels sacerdots d'Amon-Ra va augmentar.

PERÍODE DE TRANSICIÓ O PRETINITA

És una etapa obscura i llarga de lluites pel poder entre el nord i el sud que acabaren al la victòria del sud. Les fonts que es tenen per estudiar aquesta etapa són iconogràfiques.

2. DINASTIES TINITES

Manetón comença la seva relació de reis amb les dinasties tinites que tenien com a centre de poder Tinis.

Els papirs de Torí i la llista reial d'Abidos posen com a primer rei a Menes però hi ha dubtes sobre si Menes i Narmer són el mateix personatge per aconseguir un control més directe traslladaren la capital administrativa a Menfis.

Ja estava unificat el territori religiosament i políticament.

LA I DINASTIA

La I dinastia tenia les tombes reial repartides entre el nord i el sud, però foren molt expoliades i és impossible identificar-les amb claredat.

EL Rei Escorpí Ciiim)

Els documents identifiquen a aquest monarca com el primer rei egipci, desconeixent-se el seu nom. Els especialistes consideren que seria l'artífex d'una primera unificació de les dos corones: la blanca de l'Alt Egipte i la roja del baix Egipte, considerant aquesta divisió amb relació al curs del Nil. La referència documental existent és un cap de maça realitzada en calcària amb tres registres de què es dedueix la temptativa d'unificació mercè a una victòria dels territoris del sud sobre els del delta i la consegüent organització del país, encara que el cridat Rei Escorpí només porta la corona blanca. El seu successor seria Narmer.

Però hi ha altres candidats a ser els unificadors

- Per Maneton que va escriure la història egípcia per als grecs, el primer unificador va ser menes
- Troballa arqueològica assenyala com a primer rei a Narmer

Narmer C3150–3125)

Successor del Rei Escorpí, es considera com l'unificador de les dos corones, la del Davall i l'Alt Egipte. S'ha trobat una paleta votiva en la seva tomba on es representa la victòria del rei sobre els habitants del delta, apareixent ja amb la corona roja del Davall Egipte, provant així la unificació. El debat existent entre els especialistes sobre si Narmer és la mateixa persona que Menes, a qui també se li adjudica la unificació dels dos territoris, pareix que es perfila amb una solució: efectivament, Narmer i Menes serien el mateix rei, pensant-se que podria tractar-se d'un canvi de nom després de la consecució de la unificació. El successor seria Aha.

AHA C3120–3100)

Aha va ser el successor a Narmer com a rei d'Egipte, sent un dels principals monarques de la I Dinastia. S'han descobert un bon nombre de monuments on apareix el seu nom, la qual cosa fa pensar que els manaria executar. Esta raó ens porta a considerar la importància del seu regnat ja que la febre constructiva dels reis implica la necessitat de perpetuar-se per a l'eternitat.

Entre les poques dades que vam comptar del seu regnat apareix un relleu commemoratiu d'una victòria sobre els nubis i libis, apareixent aquestos fent ofrenes al rei. D'aquest relleu es deduiria que va ampliar els seus territoris o ben va repel·lir una invasió, quelcom menys probable. La seva política d'atracció de la zona del Delta ens indica que continua la labor dels seus antecessors, deduint-se que encara els habitants del nord del país eren refractaris al domini d'un rei "estranger". Sabem el nom de l'esposa d'Aha, Neithhotep, especulant-se que podria tractar-se d'una dama procedent del nord ja que el seu nom està format amb el de la deessa Neith, procedent de la localitat de Sais en el Delta. D'aquesta manera es refermaria l'enfortiment de la unificació. El seu successor serà Djer.

Se li atribueixen més coses de les que va fer perquè si se'l identifica amb Narmer va fundar Menfis.

També se li atribueix

- Organització del país per una política de conciliació amb el nord que és dedueix del nom de la seva dona Neithhotep
- Primer en fer la festa del *sed*
- Etc.

Va ser un regnat substancialment pacífic fet que no li va impedir començar una etapa llarga en una sèrie de guerres amb nubis i libis ni comerciar amb la franja en disputa durant el imperi nou en cas de donar-se crèdit a les mencions aparegudes a la pedra de Palerm. Va tenir 2 tombes.

La seva successió va tenir problemes perquè la llista de Torí deixa un espai en blanc entre Meni i It que era predecessor de un altre It al que se li identifica amb Horus-Djer, havent diversos reis entre Aha i Djer, però és molt difícil saber-ho per la documentació disponible.

Djer C3100–3055)

Va ser el successor d'Aha, el nom de Djer també és llegit Jhent. És coneix l'emplaçament de la seva tomba en la regió d'Abidós encara que els objectes trobats no ofereixen informació sobre aspectes del seu regnat. La tradició parla de Djer o Zoser com un monarca erudit, al·ludint a l'escriptura de tractats d'anatomia, i considerant-se el fundador de Menfis. El seu successor és Uadji.

La tomba de al seva filla Merneith al estar a la necropolis reial d'Abidos fa pensar que va ser la dona Uadji perquè els documents de la seva tomba la cinsideren mare de Den.

Al exterior va fer expedicions cap a Nubis fins Uadi Halfa i possiblement a Libia i el Sinaí per les joies de turqueses de la seva tomba.

Va continuar amb la organització econòmica del país junt també la religiosa fundant també el palau de Menfis i sent enterrat a Abidos.

Va ser soterrat junt a la seva cort però això no vol dir que l'acompanyaren de manera forçada sinó que és el primer testimoni de l'assumpció per sobirà del esdevindre funerari dels seus subordinats perquè és troven enterrats a tombes associades a la del rei.

Fou una època pròspera i brillant tenint en compte el aixovar funerari del seu canceller.

Uadji C3055–3050)

Uadji va succeir a Djer en el tron d'Egipte. També apareix cridat Djet i Rei Serp. És coneix poc del seu regnat encara que els objectes artístics que porten el seu nom són d'una qualitat molt alta. En el Museu del Louvre es troba el seu solc funerari, considerada com la primera gran obra de l'art egipci.

La recent aparició del nom d'Uadji en una roca del desert d'Aràbia ens indica la realització d'expedicions egípcies a eixa zona a fi d'explotar les seves mines i les seves pedreres. El seu successor és Udimu.

És te molt poca informació sobre ell i la que és te diu que va fer una expedició al Mar Roig per explotar les mines del desert oriental.

DEN (3050–2995)

S'ha transmés com un regnat pròsper i gloriós que va començar també amb la regència de Mermeith que havia fafavorir el poder dels alts funcionaris que després va limitar.

La política exterior fou vigorosa i des de prompte volcada al pròxim orient on va fer al primer any de regnat d'on és va dur un harem de pressoneres. L'activitat guerrera junt amb les expedicions al Sinaí contra els beduïns va determinar l'elecció del nom de *rei de l'alt i del baix Egipte*.

Fou el primer en anyadir-se el tercer nom dels 5 que tenien els faraons de la quincena dinastia

La seva política interior fou

- Cens del país segons la pedra de Palerm

- Construcció de una fortalesa
- Política conciliadora mb el nord a la creació de un càrrec anomenat *canceller del baix Egipte*

La seva tomba se Saqqara té un ric aixovar junt a tauletes entre ells és troba el nom de Djer en referència a la celebració de un jubileu de Den que conte la més antiga referència a una momia que sorprèn perquè eixa pràctica no s'atestiguat fins més tard. Té un sol de granit sent el p'rimera exemple de l'ús de la pedra perquè fins llavors s'havien fet de rajoles.

És creu que va regnar durant 50 anys explicant la brevetat del regnat del seu successor.

Adjib C2995-?)

El rei Adjib era fill d'Udimu i Merneith. Bona part dels fets del seu regnat apareixen en la pedra de Palerm; és sap que va regnar uns catorze anys, aconseguint una victòria sobre els iuntios, possiblement antics habitants d'Egipte que s'havien refugiat en els voltants, així com es va realitzar el primer cens i diverses fundacions de ciutats. El seu successor serà Semerkhet.

Va accedir al tro probablement ja vell i per això la festa de jubileu va ser molt ràpida.

Udimu Ciiim)

Les mencions al rei Udimu es troben en la pedra de Palerm i en un llistó de marfil. En aquesta última apareix ja amb la corona blanca de l'Alt Egipte i la roja del Baix Egipte. Possiblement va estendre els seus dominis cap a l'est, cap a la península del Sinaí, com ens indica un llistó on apareix el rei sobre un presoner. Coneixem el nom del seu ministre, Hemaka, i el de la reina, Merneith, comptant aquests dos amb sumptuoses tombes el que ens indica la riquesa del moment. El seu successor serà el seu fill Adjib.

Semerkhet (?-2950)

Semerkhet va esborrar en tots els llocs que va trobar els noms del seu antecessor en el tron, Adjib i sa mare Merneith, la qual cosa fa pensar als especialistes que es tracta d'un usurpador. Poc més coneixem del seu regnat, excepció feta d'una expedició al Sinaí. Qa seria el seu successor.

Va fer esborrar el nom del seu predecessor dels vasos jubilars realçant així la pròpia legitimitat posada en entredit per la taula de Saqqara on el seu nom és troba esborrat.

Qa C2960-2926)

L'últim representant de la I Dinastia de reis egipcis porta el nom de Qa, desconegut-se dades del seu regnat, a excepció de la celebració de la festa que commemorava els trenta anys en el tron, el cridat jubileu.

Va ser enterrat al igual de Qa a Abidos sense que cap enfrontament pugui explicar el canvi de dinastia exposat per Maneton.

LA II DINASTIA

Pareix que el poder és va traslladar a Menfis pel fet que aquests 3 primers reis és feren enterrar a Sqaara i pel nom del seu primer rei perquè el nom de *nbty* que vol dir *les 2 senyores en pau* el que deu de ser una al·lusió política a una oposició entre el nord i el sud que indica que en cas de conflicte és podria partir el país en dues parts

Maneton dona nou noms en aquesta dinastia va ser soterrada a Tinis/ Abidos.

El nom traduït del primer rei rebel, la que era una nova època de pau

Les relacions comercials amb l'exterior eren ja importants amb Palestina estant darrere d'elles les necessitats materials perquè

- Els artesans de les joies necessitaven pedres precioses de molt lluny
- La fusta la duïen del Líban

Confirmen aquestes relacions les ceràmiques sirio-palestines trobades a Egipte.

L'arquitectura va millorar a grans passes referint-se a les tombes perquè

- Ja es feien en ató a la I dinastia
- Capelles interiors eren independents de la cambra funerària
- Cambra funerària va passar de ser un forat rectangular a ser molt més gran i estar revestida amb rajoles i fusta
- Ús de la pedra al regat d'Horus Den sent la seva tomba una construcció amb 3 escalons de granit sent el precedent de les tombes escalonades de la III dinastia

Era una dinastia més menfita que tinita.

Diversos elements conviden a pensar que les relacions entre els 2 regnes es deterioraren cap a finals del regnat de Nineter tal vegada per la orientació religiosa nova de Nebre que hauria afavorit més la nord. El silenci de les llistes sobre Peribsen i el seu successor a Abidos així com l'elecció de Seth com a deu titular suggereix que el sud havia recuperat la autonomia o almenys ja no reconeixia als reis menfites perquè a ells els veïen com a ocupants legítims del poder. El fet que Senedj i Peribsen tingueren un culte funerari associat a la IV dinastia permet creure que la oposició no fou violenta almenys durant els seus regnats. Però les coses amb Jhasejhemui.

Hotepsejhemui C2925-?)

Són molt escasses les notícies que tenim del fundador de la II Dinastia, desconeixent-se també quin va ser el motiu que va provocar aquest canvi. Hotepsejhemui, igual que alguns dels seus successors – Nebre, Nineter, Uneg i Senedj – serà soterrat a Memfis, abandonant temporalment el costum de soterrar el rei en Abidós. Açò fa pensar en un avanç cap al nord, establint possiblement la capital en les proximitats de Memfis.

Nebre Ciiim)

Rei de la II Dinastia successor d'Hotepsejhemui, del que desconeixem totes les notícies del seu regnat, a excepció del seu enterrament a Memfis. Nineter li succeirà.

Nineter Ciiim)

La pedra de Palerm fa menció al regnat de Nineter, un dels pocs reis de la II Dinastia de què tenim notícies. Es refereixen a una major regularitat en la celebració de les festes i a l'elaboració del cens cada dos anys. L'aparició d'una "correguda d'Apis" en la referida pedra fa pensar als experts en la influència que exercia els sacerdots del nord sobre la política del rei. Amb Nineter hem d'advertir que es manté el desplaçament cap al nord del país, en un intent de consolidar la unificació mampresa per Narmer. Uneg serà el seu successor.

Uneg Ciiim)

No es coneix cap document relacionat amb Uneg, el successor de Nineter, per la qual cosa no es tenen notícies

dels fets succeïts en el seu regnat.

Sols és conegut per estar a les llistes reials i per les inscripcions de vasos de la piràmide de Djoser.

Senedj Ciiim)

A Senedj el va succeir a Uneg com a rei, sent aquestos dos regnats molt foscos per l'absència de documents. El seu successor serà Peribsen.

Sols és conegut per estar a les llistes reials i per les inscripcions de vasos de la piràmide de Djoser.

Va ser contemporani de Peribsen.

Peribsen Ciiim)

En el regnat de Peribsen es produïa una reacció respecte als seus antecessors ja que torna a soterrar-se en Abidós, en el sud del país, abandonant la política d'acostament al nord iniciada per Hotepsejhemui. Alguns especialistes arriben a indicar que es va produir una nova separació entre els dos regnes, basant-se en el reemplaçament del nom d'Horus per un nom de Seth, déu de l'Alt Egipte. Possiblement el seu successor Jhasejhem va unificar el país.

Pareix que és va retirar al sud per una secessió al nord, sent molt significatiu el canvi de nom i el seu enterament a Tinis/Abidos

El seu poder va arribar almenys fins Elefantina.

Jhasejhem (?–2700)

Els experts consideren que Jhasejhem va ser un rei eminentment guerrer. Va aconseguir sufocar les revoltes del nord del país, que havien portat possiblement al seu antecessor, Peribsen, a tornar a Abidós, restablint la reunificació de les dos corones. Va acabar també amb una revolta en la regió de Besh, provocada possiblement al renunciar el rei al culte del déu Seth. Els nubis van ser aniquilats.

S'especula sobre la possibilitat que al restablir la unificació prenguera el nom de Jhasejhemui, encara que més prompte es considera que es tracta de dos reis diferents. Una vegada produït el restabliment de l'unificació és probable que iniciara una sèrie de tasques constructives que fan del seu regnat un moment decisiu en la confirmació de la ideologia del rei.

Per al investigadors, la reunificació del territori era un fet a pesar de que per alguns investigadors eren 2 personatges o un amb un canvi de nom després de la reunificació.

JHASEJHEM O Jhasejhemui Ciiim)

Jhasejhemui consolida la política de reconciliació nacional del seu antecessor, Jhasejhem, encara que alguns consideren que els dos noms corresponen a la mateixa persona. Durant el seu regnat es recupera la religió d'Horus i en el seu títol real vam trobar la figura del falcó – Horus – amb un animal representant a Seth. D'aquesta manera s'incideix en la idea de la reunificació, eliminant definitivament l'exclusiu culte de Seth iniciat per Peribsen. Amb Jhasejhemui finalitza la II Dinastia.

Era originari de Hieracompolis on hi ha diverses objectes que commemoren la victòria sobre el nord sent el moment que va triar per canviar-se el nom.

A banda de reunificar l'Egipte va fer també una renovació de l'arquitectura. La seva tomba a Abidos és la més gran de tota la II dinastia.

Amb el seu regnat per Maneton va acabar la II dinastia tinita sense cap raó específica. La irrupció pareix absurda en la mesura que és sap que la seva dona que era la princesa Nimaatapis fou la mare de Djeser que fou el successor indirecte.

Va assistir al final de l'enfrontament entre el nord i el sud i a la implantació definitiva de les estructures econòmiques, religioses i polítiques del país.

Va ser el puny de partida de una època gloriosa durant la qual la civilització i l'art arribaren a un nivell de perfecció quasi definitiva.

3. EL IMPERI ANTIC (2700–2100)

Va ser el període de màxim esplendor de tot Egipte on s'arribaren pràcticament a les màximes quotes culturals, artístiques i tècniques. Amb aquest imperi és va iniciar una monarquia fortament unificada on el rei era un personatge diví, era un deu vivent que tenia una voluntat inqüestionable. Però hi hagueren problemes per establir la successió de reis durant la III dinastia. Antigament és pensava que era Djeser però actualment és pensa que va ser el seu germà Sanajht la lluita entre els 2 germans a la mort de son pare na va trencar la unitat ja aconseguida i al parèixer els 2 és troben soterrats a la piràmide escalonada de Saqqara que primer és va concebre com una mastaba i després és va ampliar en 6 mastabes més on és soterraren a Djeser i tota la seva família.

Tot el conjunt de Saqqara se li deu a Imhotep va ser un dels científics més importants del seu temps. Se li deu el disseny de la primera piràmide egípcia, la de Zoser en Saqarah. Durant l'Imperi Nou va ser deïficat, sent adorat com el déu de la saviesa. A banda també va ser visir, metge, sacerdot o home de confiança de Djeser.

Durant aquest període

- És va urbanitzar
- Coneixien i desenvoluparen l'escriptura
- És va produir el procés de unificació del alt i el baix Egipte

El procés unificador va ser el resultat de la creació de un exercit als *nomos* que era comú per defendre's d'enemics exteriors i on els diferents caps de cada *nomos* volia prevaleixer sobre els altres, pagant-se als soldats amb els botins o de les reserves de cada una d'aquestes entitats, fent-se ne el poder qui més pagara.

Hi ha diversos possibles candidats a ser els primers unificadors

- El rei escorpí

Però hi ha altres candidats a ser els unificadors

- Per Maneton que va escriure la història egípcia per als grecs, el primer unificador va ser menes
- Troballa arqueològica assenyala com a primer rei a Narmer

Durant un temps és va tractar de trobar al vertader unificador, però hui dia s'accepta que hi hagueren moltes persones que volien ser-ho i realment fins al govern de Zoser on és pot parlar d'un Egipte organitzat plenament. Per això l'època tinita és considera com una etapa predinastica perquè la història va començar amb Zoser.

La història egípcia va començar amb el imperi antic que va començar amb la III dinastia amb Zoser i Imhotep.

LA III DINASTIA

Aquestos reis són coneguts pels complexes funeraris que construïren.

Zoser O DJESER Ciiim)

Amb Neterierjhet s'inicia la III Dinastia i s'arriba a l'Imperi Antic. També se li denomina Djeser I i es pensa que seria el fill de Jhasejhemui. Els progressos aconseguits per Egipte en aquest regnat seran de tal envergadura que és lícit considerar que ens vam trobar davant d'una nova etapa.

La mà dreta de Djeser serà Imhotep, qui arribarà a ser considerat com un déu en època saíta. Manetón diu d'ell que "va inventar el procediment de la pedra tallada per a la construcció de monuments i es va dedicar també a les lletres (...) a causa del seu coneixement de la ciència mèdica està considerat pels egipcis com Esculapio".

Djeser farà de Memfis la capital de l'Estat i inicia una de les majors construccions del seu temps: la piràmide escalonada de Saqarah, amb més de 60 metres d'altura. Possiblement el rei realitzara una expedició conquistadora a Núbia a fi d'obtenir or, prenent la regió que ocupa el Nil entre Assuán i Takompo.

La seva personalitat va deixar en la ombra als seus successors. Políticament va

- Aconseguir un llarg i fructífer període de pau i prosperitat
- Va enfortir a menfis com a capital front a Saqqara

ELS NOMARQUES

Va establir com a cap de cada *nomos* a un monarca que tenia que rendir comptes davant del rei i del seu conseller principal que seria el visir Imnethet que va ser l'encarregat d'ocupar-se dels canvis culturals atribuïts a Zoser. Aquest *nomarca* podia

- Reclutar tropes en nom del rei
- Recaptar impostos en nom del rei
- Impartir justícia en nom del rei

Era el únic responsable que tenia que respondre front al rei amb el que s'assegurava l'autocràcia perquè el *nomarca* actuava sempre baix la pena de mort.

CULTURA

Hi ha que atribuir-li 2 trets culturals fonamentals com són

- Difusió de la escriptura amb la creació d'escoles d'escriuans. L'escriptura jeroglífica requeria un procés complicat per aprendre-la. No és va alfabetitzar a la població sinó que és va crear una casta d'escriuans que eren el nucli fonamental dels funcionaris. L'adopció de l'escriptura va contribuir a consolidar un sistema política que la difonia
- Adopció de la imposició estatal del primer calendari solar de l'història va suposar un avanç astronòmic perquè cada un dels *nomos* tenia el seu propi calendari lunar i la administració central per recaptar tributs i reclutar soldats. Primer prengueren com a data les crescudes del Nil sent anual però astronòmicament era inexacte i a partir del govern de zoser és va prendre com a data inicial del any polític el *orto heliaco de sirio* que és una data astronòmica que tenia una periodicitat exacta que és

produeix just abans de que ixa el sol, és veu una estrella molt brillant que després tapa el sol que és produueix cap al 24 o 25 de juny. A partir d'eixe moment, els egipcis adoptaren el calendari polític més precís de l'antiguitat que permetia que cada *nomos* conservara el seu propi calendari religiós sempre que no interferira amb les decisions del rei.

LA RELIGIÓ

Religiosament

- Institucionalització del culte als morts
- Creació d'una casta sacerdotal que era l'encarregada del culte als morts

Va establir unes característiques que és mantindrien durant tota la història egípcia i que va continuar amb el sistema del rei. Aquest és considerar el poder del rei per damunt de tots els grups sacerdotals sent el rei la persona que més prospera estava dels deus estant el funcionament del estat i de la vida quotidiana dependents d'eixa bona sort. El rei per tant el rei és considerava quasi diví i junt a la seva família eren els únics que aspiraven a la immortalitat i després de la seva mort seguien transmetent la bona sort i per això és momificaven i conservaven els seus cossos a *mastabas* on pogueren reiniciar una vida autèntica, rebent l'alè de vida de decoració funerària.

És considera el primer que per una justificació religiosa dels seus actes va aconseguir que el seu poder fora vitalici. El rei tenia el seu origen en un cap militar que justificava el seu poder per la força.

Zoser va fer una festa anomenada *la festa de la set* que és va conservar fins el imperi nou i que la seva primera zona de actuació va ser el recinte funerari de Saqqara que és celebrava després de la mort. En aquesta festa, el individu que tenia drets sobre els seus súbdits reunia a la seva cort i els feia veure que els deus li reposaven les seves forces. Antropològicament és considera que és una transformació en ritus religiós de una antiga selecció de caps. Amb aquesta festa s'evitava que hi haguera cap altres poder no religiós que lluitara contra ell, però no va poder evitar la influència del poder religiós al executiu perquè els oracles dels deus confirmaven les decisions faraòniques i quan aquest era massa jove o vell, les decisions les prenia les castes de sacerdots.

Per manifestar fins quin punt va arribar el poder d'aquest rei sols cal dir que va ser el primer en fer per a d'ell un monument funerari. Fins llavors, els reis és soterraven momificats a *mastabas* que eren edificis quadrangulars de una sola planta que tenia al interior representacions de la vida quotidiana que és suposava que cobrarien vida al tancar-se la tomba, conservant l'eterna joventut del seu ocupant. Aquest va inventar la piràmide superposant *mastabas*, creant així la piràmide escalonada de Saqqara.

Sanajht Ciiim)

Successor de Neterierjht , Sanajht va regnar també sobretot Egipte, especulant-se sobre la construcció d'una tomba en Bet-Jhallaf el que pareix poc probable. Poc més coneixem del seu regnat, una època fosca com els regnats dels seus successors Jhaba i Neferka.

Aquest sols va regnar 6 anys i per això no va poder acabar la seva piràmide que és va trobar prop de la de Djeser.

Jhaba Ciiim)

A penes és coneixen dades del regnat d'aquest rei egipci, successor de Sanajht. La seva tomba es va trobar en Záwyet al costat de la de Neferka.

Tampoc va poder acabar la seva piràmide.

Neferka Ciiim)

Són molt escasses les notícies que tenim del successor de Jhaba, sent un període molt mal conegut. En Záwyet el-Arayán es va trobar la seva tomba.

Hu O HUNI Ciiim)

L'últim rei de la III Dinastia i successor de Neferka té el nom de Hu, conegut més tard en els documents com Huni. La traducció del seu nom és "colpejador", la qual cosa podria al·ludir a la seva política militarista, encara que no hi ha dades que avalen aquesta possibilitat.

La seva piràmide la va acabar Snefru.

LA IV DINASTIA

Sobre el 2500 i durant la IV és construïren les grans piràmides. La qüestió de les dinasties és una qüestió de memorització i d'organització del treball històric perquè moltes vegades no va haver un canvi polític amb el canvi de dinastia sinó que sols va ser un canvi matrilineal. Els reis eren polígams i la esposa principal era la que transmetia el dret successori sent aquesta esposa principal la germana o la cosina del rei. Aquest criteri de consanguinitat assegurava

- L'origen comú de un avantpassat heroïc
- La herència de caràcters genètics

Quan hi havia deficiències evidents, és canviava la linea materna per designar al hereter, començant així una nova dinastia com va passar a la V.

Però també podia fer-se per un cop d'estat on és canviara de pare i mare recurrent a un origen diví. El canvi de rei no implicava que és canviara de visir ni de sistema administratiu.

Aquesta dinastia va seguir endavant en la política iniciada per Zoser, transformant per als egipcis en una època de bon temps.

Hi ha la mateixa dificultat per establir la successió de reis d'aquesta dinastia.

No eren una família diferent a la anterior dinastia perquè segons Maneton Snefru era fill de Hu.

La prosperitat va ser la tònica general però no és coneixen dades sobre els seus regnats.

És va desenvolupar molt la administració pel funcionariat reial que va afavorir el gran augment econòmic que és troba a la base de les grans obres arquitectòniques.

La existència de una classes social cada vegada més elevada és veu manifestada amb les *mastabas* que envolten les tombes reials.

REFORMA FISCAL

Va crear una reforma fiscal que en la propaganda política és va presentar com que en aquesta el rei velaria perquè els seus súbdits no patiren fam mai. Aquesta consistia en crear u tresor de les 2 parts del tresor que recaptaven els funcionaris del rei i és distribuïa en 2 meitats entre

- Tebes al Alt Nil

- Menfis al Baix Nil

Era una acumulació del gra per repartir en èpoques de fam però s'organitzava com a un impost personal obligat. Com el que s'emmagatzemava era peridor arribava un moment que perdia el valor que suposava en esforç inútil i llavors el rei decidia que durant un any no feia falta redistribuir en tresor perquè l'estat poguera disposar d'ell, contractant camperols perquè treballaren per a d'ell a les infraestructures i pagar-los amb el blat.

Era la base econòmica de la autocràcia del reia que creava dependència permanent al mantenir al corrent ideològic de que tot Egipte havia segur atorgat pels deus al rei que permetia la petita propietat a canvi de un percentatge de la collita per protegir als més desfavorits en èpoques de fam i si s'emprava per altres fins era perquè no és donaven èpoques de fam.

El resultat d'aquesta reforma va ser

- L'ampliació de la zona de regadiu del Nil per la canalització
- Art en un contingut religiós pràctic perquè assegurava la immortalitat del rei. La religió egípcia tenia 2 principis el KA i el BA que equivalien a la consciència i al alè vital. L'aplicació pràctica d'aquest principi ideològic era inevitable perquè no admetia la abstracció perquè la immortalitat era material i sols els sacerdots de la casa dels morts eren capaços d'assegurar-la i per això els reis en el seu intent d'allunyar de qualsevol nucli civil el poder, va deixar un gran poder en un estat dins del estat en un nucli religiós format per les castes sacerdotals que s'ocupaven de la divinització i de la mort

Els reis d'aquesta dinastia amb les seves construccions funeràries pretenien arribar fins l'extrem de l'autocràcia assegurant-se ells la immortalitat amb la que volien diferenciar-se dels demés en vida i mort, conservant un culte com a transmissors de la bona sort i com a pont entre els homes i els deus, però com feren veure els sacerdots d'Osiris l'error d'aquests reis va ser prendre com a punt diferenciador el punt comú entre tots els humans.

La forma que assegurava la immortalitat eren uns poemes gravats a piràmides, textos o llibres a les piràmides parlant-se de una democratització de la religió als moments en que els textos s'escrigueren a rotlles de paper que donaren lloc als llibres dels morts. Açò va suposar un problema ideològic i amb el canvi de dinastia va canviar la justificació del poder que va passar a ser que els reis eren fills de Ra i un atemptat contra ells era un sacrilegi que representava ser una font de sort roïna general que és resolvia amb el sacrifici del sacríleg.

SNEFRU Ciiim)

El fundador de la IV Dinastia va ser un rei molt actiu, participant en una campanya a Núbia, realitzant una expedició a Líbia i atacant el Sinaí, arribant a enviar dos flotes al Líban a la recerca de cedres, esclaus i ramat. La seva labor constructiva també és molt interessant, tenint encara en peu tres piràmides alçades durant el seu regnat: dos en Dashur, amb 97 i 104 metres, i una en Meidum de més de 93 metres. En la pedra de Palerm s'al·ludeix a l'edificació de cases, fortaleses i temples que no han quedat en peu. Totes aquestes notícies ens fan considerar el regnat de Snefru com un moment d'esplendor, avalat per les notícies que nos l'afirmen en documents posteriors. Jheops serà el seu successor.

Com a fill de dones secundaries i per reafirmar-se és va casar amb una germanastra anomenada Heteferes que era filla de Huni amb la seva primera dona.

La seva piràmide va establir el tipus a seguir pels seus seguidors perquè el seu conjunt funerari va ser un model a seguir. Aquest complex estava format per

- Temple a la vall
- Rampa sagrada coberta

- Temple funerari
- Piràmide

Jheops Ciiim)

Jheops va succeir a Snefru continuant amb les expedicions al Sinaí del seu antecessor.

També es va interessar per l'explotació de les pedreres de diorita del desert nubi. Però Jheops ha passat a la història com el constructor de la piràmide més gran d'Egipte, aconseguint els 147 metres d'altura, i inaugurant l'excel·lent complex funerari de Gizeh. Poc més sabem del seu regnat però per aquesta magna obra deduïm que ens vam trobar davant d'un estat consolidat, dirigit per un monarca conscient de la seva autoritat.

Va dur a cap una interessant feina arquitectònica construint temples.

Didufri Ciiim)

La successió de Jheops pareix complicada, considerant-se que Didufri seria un usurpador, encara que també s'especula que fora el germà primogènit de Jhefren, però el seu regnat fora molt curt. La història de la usurpació inclou l'assassinat del seu germà major Kauab. Després de vuit anys de regnat moriria i deixaria el tron a Jhefren. Es va soterrar en Abu Roash, la qual cosa reforça l'opinió favorable a la usurpació.

JHEFREN Ciiim)

Del constructor de la segona piràmide de Gizeh, amb una altura de 143 metres a penes tenim notícies, ascendint possiblement al tron després de la mort del seu germà major Didufri. Li succeirà el seu fill Menkuare.

D'ell i pels seus 25 anys de regnat és conserven grans obres arquitectòniques, importants escultures i la esfinx de Gizéh que és un temple.

micerinos o menkuare Ciiim)

Igual que ocórrer amb son pare, Jhefren, a penes hi ha dades sobre el regnat de Menkuare, més conegut com Micerinos en les llistes de Manetón. Com els seus antecessors, Micerinos també es va construir una piràmide en Gizah, que quedaria inacabada, aconseguint els 63 metres i mig d'altura.

Shepseskaf Ciiim)

Els especialistes debaten sobre l'existència de tres reis anteriors a l'últim rei de la IV Dinastia, Shepseskaf, els noms dels quals han sigut esborrats dels monuments. Açò faria pensar que es tracta de reis il·legítims, encara que és una mera hipòtesi. Possiblement amb Shepseskaf tornaria la legitimitat a la dinastia gràcies al matrimoni amb Jhentkaus, filla de Micerino, encara que coneixem molt poques notícies del seu regnat, relacionades amb cerimònies i festivitats.

LA V DINASTIA

Va més o menys del 2480 al 235i i és denomina la dinastia dels fills de Ra o dels fills del Sol.

Aquestos configuraren definitivament el model de poder del rei amb una justificació teocràtica de l'autocràcia que és va mantenir des del 2480 fins la mort de Cleopatra al 17 aC.

És considera que els sacerdots de Helipolis o ciutat del sol foren els primers en crear una dinastia mítica dins

de la religió egípcia. A partir d'aquesta dinastia, totes les divinitats dels *nomos* quedaren baix el poder de Ra que posteriorment és va anomenar Amon-Ra, establint la punta de la piràmide jeràrquica. Aquesta elaboració mítica oferia als reis una teoria del poder que justificava el poder pel seu origen perquè els reis tenien i exercien el poder des del seu naixement com a fills de Ra sense necessitat de cap assessorament perquè el origen diví del seu poder els facilitava el coneixement de la realitat. Aquest aspecte fou el que més va molestar als *nomarques* perquè impedia per complet el pes polític de l'aristocràcia militar o cortesana.

La única diferència a nivell artístic va ser que començaren a tenir més importància els temples perquè els rituals religiosos adquiriren més importància política sent la seva assistència obligatòria, provocant que en el temps naixera una religió estatal front a una religió privada fet que va provocar problemes polítics.

És va desenvolupar entre el 2480 i el 2350 i és sap per les informacions que donen

- Papir de Torí
- Pedra de Palerm
- Llista de Maneton

Però entre les 2 últimes hi ha grans diferències respecte a la cronologia.

Userkaf Ciiim)

Userkaf és fill de Shepseskaf i Jhentkaus, filla de Micerino, era net de Didufri per la qual cosa és una successió legítima en el primer rei de la V Dinastia. El canvi més prompte obeiria a l'evolució política manifestada per l'auge del clergat d'Heliópolis, imposant la teologia de Ra durant segle i mig, encara que no amb caràcter exclusiu. El fi d'aquesta imposició seria debilitar l'autoritat real al reconèixer el rei la seva dependència amb relació a un déu, perdent així el grau d'igualtat davant dels déus que li caracteritzava.

En aquesta dinastia s'abandonaren els enterraments de Gizeh per a tornar a Saqqarah, on Userkaf alçà una piràmide de pitjor qualitat que la Gran Piràmide de Jheops o la que es va realitzar per a Jhefren. No construïren grans piràmides sinó que preferiren construir temples al deu solar al aire lliure sent el més famós el de neuserre.

La política exterior s'encaminarà al llançament de successives de campanyes dirigides a l'est, política que continuaran els seus successors.

sahure Ciiim)

Pareix que Sahure era el germà menor d'Userkaf, succeint-li en el tron a la seva mort. Fill de Shepseskaf i Jhentkaus, va construir el seu temple funerari en Abusir on hi han referències a les empreses més importants del regnat: campanyes a la costa de Somàlia per aconseguir or, encens, mirra, marfil o banús entre altres productes exòtics i expedicions al Sinaí, a Líbia i al Líban. La seva generositat en la concessió de terres als governadors s'entén com un pas més en l'augment del poder dels funcionaris cortesans i les aristocràcies locals.

Unas Ciiim)

L'últim rei de la V Dinastia va construir un complex funerari en Saqqarah, sent la seva piràmide la primera en la que es conserva literatura religiosa. Va continuar la política exterior dels seus antecessors dirigida cap a l'est, mantenint estretes relacions amb Biblos i Núbia. Estes dades ens porten a considerar com que el regnat d'Unes resulta prou reeixit.

LA VI DINASTIA

La resistència dels *nomarques* a perdre les seves parcel·les de poder i la lentitud de comunicacions i una sèrie de reis dèbils dugueren a que en la VI dinastia hi haguera una dispersió del poder que fins llavors havia estat centralitzat amb la existència de 2 realitats

- La realitat de la cort limitada a Tebes i Menfis
- La realitat del camp que poc a poc anava vivint al marge del poder fins al extrem de reconèixer més l'autoritat dels *nomarca* que ladel rei.

Per això quan al 2200 la única descendent dinastia fora Nitocris, se li va permetre assumir el poder reial però com no podia tenir les atribucions del deu de la guerra no va poder reclutar tropes cosa que si que feren els *nomarques*, morint ella en un accident iniciant-se així el període intermedi on lluitaren els diferents *nomarques* per veure qui és feia amb el poder, durant segle i mig aquesta disputa mentre patiren nombroses incursions dels nòmades del desert.

Culturalment, la principal troballa va ser la escriptura que per el peculiar sistema polític i religiós egipci, va adquirir forma en vers i prosa històrica amb

- Les cròniques dels reis
- Comptes
- Proverbis
- Tractats matemàtics, geomètrics, estètics i arquitectònics i mèdics que incloïen la confecció de remeis naturals, sortilegis i interpretacions de somnis
- Comptes per xiquets

A les mòmies se les embolicava en papirs, estenet-se la momificació a tots els nivells de la població, embolicant-se les més barates en papirs escrits que permeten que actualment siga possible recuperar textos d'època del reia i hel·lenística com la comèdia de Meandro.

Durant aquesta ès va anar desmoronant el poder centralitzat, fent que acabara aquest imperi.

teti Ciiim)

Pareix que el trànsit entre la V Dinastia, amb Unes com a últim representant, i la encapçalada per Sehetepuui Teti es va produir sense complicacions ni enfrontaments. Esta dada ve avalat per la continuïtat del funcionari d'Unes en època de Teti. No posem moltes dades del seu regnat, tenint coneixement de la concessió d'exempcions tributàries als sacerdots del temple d'Abidós, la qual cosa indica l'enfortiment del clergat en aquestos anys. La construcció de piràmides en aquesta època recorda als reis de la IV Dinastia –Jheops, Jhefren o Micerino– mentre que per les relacions comercials amb Biblos, Núbia i Somàlia es relaciona amb Sahure.

Maneton indica que Teti va morir assassinat, sent succeït per Usirkare.

La seva esposa era la filla de Unas.

Usirkare Ciiim)

El regnat d'Usirkare va haver de ser molt breu, ja que algunes inscripcions contemporànies no li citen, situant a Pepi I després de Teti. Alguns experts apunten que es tracta d'un usurpador que va assassinar a Teti, regnant de manera simultanea ja a Pepi. Poc més coneixem d'aquest rei.

Pot ser que fora un regent durant la minoria d'edat del seu fill primogènit Teti.

Pepi I Ciiim)

El rei Teti pareix que tenia dos manilles, Jhuit i Iput. D'aquesta última naixeria el seu descendent, Pepi I que possiblement va vèncer l'usurpador Usirkare per a recuperar el tron legítimament. El seu regnat serà llarg, uns 50 anys, caracteritzat per la febre constructiva tradicional en els reis. També vam trobar expedicions a Siriana i Núbia, enteses com a accions de defensa, sense oblidar les intrigues existents en palau de què van eixir reforçats els governadors locals a aconseguint augmentar les seves exempcions fiscals. El seu matrimoni amb dos de les filles d'una influent figura d'Abidós cridat Jhui li van permetre mantenir en la família la doble corona al nàixer els seus successors Merenre i Pepi II.

Merenre I Ciiim)

El regnat del primer fill de Pepi I, Merenre, va ser molt curt, durant uns 6 anys. Els oracles anunciaven que es tractaria d'un regnat gloriós, suposant un fort cop per al seu poble la primerenca mort del jove rei. Sí que va tenir temps de portar a terme una expedició a terres nubies, on va rebre l'homenatge dels seus caps, així com de realitzar una campanya dirigida als deserts líbics que es trobaven en guerra, pacificant el territori i aconseguint un interessant botí. Li va succeir el seu germà Pepi II.

Durant el seu regnat va anar deixant pas a una oligarquia que és suportava en una noblesa territorial cada vegada més perillosa assentada sobre els *nomos* que fins llavors havien seguit existint com a districtes administratius amb entitat religiosa.

Pepi II Ciiim)

Pepi II ostenta el rècord de temps assegut en el tron d'Egipte amb 94 anys. El seu regnat va durar 94 anys ja que va succeir al seu germà Merenre amb sis anys. Les relacions exteriors continuen en aquesta època encaminades a progressar cap a l'Àfrica central, en la zona de Núbia, al mateix temps que les expedicions a Somàlia i el Sinai es vine incrementades. Però el més significatiu serà el procés de deterioració en l'estat que s'inicia en aquests moments, provocat per l'obtenció de privilegis excessius per part dels governadors i l'aristocràcia local, al mateix temps que creixen les intrigues palatines. Els governadors, cridats nomarques en el seu temps, aconseguiren que el càrrec fora hereditari, per la qual cosa el seu nomenament escapa de les mans de la monarquia. Alguns nomarques van arribar a constituir xicotetes talls i es van considerar com a petits reis. La decadència que es viu en els últims anys de regnat fa que els especialistes consideren a Pepi II com el culpable del final de l'Imperi Antic i l'adveniment del I Període Intermedi.

Dels seus descendents sols va quedar viu Merenre II

Merenre II Ciiim)

Successor de Pepi II del que a penes tenim notícies, més enllà de ser membre de la VI Dinastia perquè sols va regnar un any.

Nitocris Ciiim)

La VI Dinastia finalitza amb una reina de nom Nitocris de la que a penes tenim informació sobre el seu regnat. És de imaginar que la decadència que es va viure al final del regnat de Pepi II continuara amb els seus hereus Merenre i Nitocris.

4. I PERÍODE INTERMEDI

Entre el 2200 i el 2040 és succeïren entre la VII i la X dinastia i part de la XI.

Rep eixe nom perquè és troba entre 2 períodes de fort totalitarisme.

DINASTIES VII I VIII

Les dinasties VII i VIII tenien com a centre de poder Menfis.

Una sèrie de conflictes i descontents socials junt amb invasions de tribus beduïnes feren que s'independitzaren moltes ciutats riques del delta.

DINASTIES IX I X

Amb les dinasties IX i X viviren una etapa difícil on els prínceps d'Heracleopolis intentaren aglutinar el control del baix Egipte, configurant-se dos nuclis de força

- Tebes al nord
- Heracleopolis al sud

A aquestos nuclis anirien unint-se els *nomos* que s'independitzaren durant les 2 dinasties anteriors.

DINASTIA IX

NEFERKARE (2130–2120)

Desconeixem perquè es produïx el canvi de la IX a la X Dinastia ja que pareix que tots els monarques els noms dels quals han quedat pertanyen a la mateixa família. Ben és cert que aquestos anys del Primer Període Intermedi (2.300–2065 a C.) són molt foscos per l'absència de dades significatives. Neferkare pertany a les dinasties heracleopolitanes, igual que Jheti I o Jheti III, que van compartir el poder en el país egipci amb la dinastia tebana formada entorn d'Antef. Esta dualitat dinàstica ens informa de l'existència d'una profunda divisió a Egipte, producte de la situació feudal existent. Els diversos *nomos* i els seus governadors van adquirir cada vegada més poder des del regnat de Pepi II, aconseguint un grau d'autonomia que arranca el poder monàrquic. Neferkare, com els altres membres de la seva dinastia, estableixen la capital en Heracleópolis, ciutat de l'Alt Egipte però pròxima al Delta, per la qual cosa els *nomarques* de la zona sud del país romanen independents.

En aquesta línia vam trobar l'enfrontament entre Neferkare i Jhui, el *nomarca* d'Edfu, aliat de Tebes. En la tomba d'un cert Anjhitifi se'ns narra la campanya que es va realitzar per a eliminar el nomarca d'Edfu. Anjhitifi, en nom de Neferkare, va realitzar l'operació de manera reeixida, avançant cap a terres de Tebes. La guerra va ser interrompuda per una hambruna que va devastar l'Alt Egipte. En aquest punt es talla la narració. Poques més dades tenim del regnat de Neferkare, possiblement mort després d'aquestos fets. El seu successor serà Jheti III.

DINASTIA X

JHETI III (H.2200)

Jheti va decidir proclamar-se rei de l'Alt i Davall Egipte cap al 2220 a C. considerant que la seva direcció del gran *nomos* d'Heracleópolis li permetia aconseguir tal distinció. Amb Jheti s'inicia la IX Dinastia i finalitza la fosca Dinastia menfita. No obstant, la proclamació de Jheti no significava que Egipte estiguera unificat, ja que ens vam trobar amb tres grans espais: el Delta, en poder dels asiàtics; la zona mitja, en mans de Jheti i l'Alt Egipte, controlat pels *nomarques* de Tebes.

Manetón considera a Jheti com un dels més cruels tirans d'Egipte, sent escassos les dades sobre el seu regnat.

Es dedueix d'alguns documents que Jheti es va proposar alliberar la zona del Delta dels atacs asiàtics, al mateix temps que va intentar recuperar l'autoritat real. Les relacions amb els nomarques de Tebes van ser prou estretes, reconeixent en Jheti a un sobirà feudal. Possiblement els successors del monarca van continuar amb aquesta política.

DINASTIA XI

Els últims 20 anys d'aquesta dinastia és considera que formen part del imperi mitjà sent contemporanea a la dinastia X d'Heracleopolis que va reunificar el sud egipci eliminant als components de la dinastia paral·lela sent lluites aferrissades. molts *nomos* s'aglutinaren al voltant dels 2 nuclis de poder per conservar la seva independència, tenint els que és mantingueren neutrals molta més llibertat junt amb al manteniment dels seus drets locals.

Els textos fan referència a guerres civils on participaren mercenaris estrangers principalment nubis que suportaven als ciutadans.

Amb la reunificació durant aquesta dinastia és posaren les bases del imperi mitjà, sent controlats a la força nubis, libis i asiàtics venint la recuperació econòmica de la reunificació.

A partir de Mentuotep I va començar l'imperi mitjà.

ANTEF I (2120–2070)

El fundador de la XI Dinastia, també denominada Dinastia Tebana, va aconseguir agrupar entorn de la seva persona a tots els nomarques del sud, a través de la diplomàcia i de la força. Immediatament després es va proclamar rei i va governar sobretot l'Alt Egipte, establint el seu capital a Tebes. Antef I s'enfrontarà d'aquesta manera amb el monarca heracleopolitano Neferkare, obrint-se una bretxa profunda per la separació d'Egipte en dos grans nuclis dirigits per aquests dos sobirans. Les relacions entre aquests dos territoris entraran en un període de calma, trencada per puntuals conflictes fronterers que provocaran una verdadera guerra de què tenim constància per les inscripcions trobades en la tomba d'Anjhtifi, aliat de Neferkare. Anjhtifi va lluitar contra Antef, eixint victoriós en un primer moment. Les lluites pareixen interrompre's per una greu hambruna que afecta a l'Alt Egipte.

En la seva continuació pareix Antef el vencedor, morint poc després. Antef II li succeirà.

ANTEF II (2120–2070)

Successor d'Antef I, la labor d'Antef II serà fonamental per a acabar amb les dinasties heracleopolitanes i aconseguir la unificació del país. Inicialment, les relacions amb Heracleópolis i el seu rei Jheti III van ser prou fluides, però Antef prompte atacarà i prendrà el *nomos* tineta. Des d'eixe moment Antef es prepara per a la lluita a fi d'avançar cap al nord. Presa el *nomos* d'Afrodítópolis, encara que prompte va ser recuperat pel nou rei d'Heracleópolis, Merikare. La situació en la frontera es tornaria indecisa durant un temps fins que Antef va posar les bases de l'ofensiva definitiva que finalitzarà Mentuhotep I.

ANTEF III (2070–2061)

Antef III succeïx a Antef II en el tron de Tebes. El seu regnat és molt poc conegut, encara que vam imaginar que continuaria amb la labor unificadora del seu antecessor, asseient les bases per a la unificació definitiva que va tenir lloc amb Mentuhotep I.

MERIJHARE (2070–2050)

Fill i successor de Jheti III, Merijhare completaria la labor desenrotllada per son pare en el Delta i es va enfrontar als monarques de Tebes, ansiosos aquestos per ampliar els seus territoris. Les lluites primer es van decantar del costat tebano al prendre dos nomos en el seu poder per a contraatacar després els d'Heracleópolis i recuperar els territoris perduts. L'exèrcit de Tebes, dirigit pel seu nomarca Antef III, aconsegueix la victòria definitiva per al sud arribant a prendre el nomo d'Hermópolis. La dinastia heracleopolitana estava donant les seves últimes cuades.

SOCIETAT

La vida sedentària i agrícola va provocar un fort sentiment de drets territorials que va dur a la creació del estat com a organisme rector.

Tot el edifici social egipci descansava sobre el rei que pel seu caràcter de deu vivent va dur a una monarquia teocràtica. Aquesta forta concentració de poder va anar cristal·litzant als períodes anteriors a la reunificació suportant-se sobre un entramat ideològic.

Després del gran poder que tingueren els reis de la IV dinastia, no era prou que el rei fora una encarnació de un simple rei dinàstic de la vall perquè era necessari donar-li una forta base a la monarquia i és va fer considerant al rei com a fill teològic de Ra i per tant hereter legítim del tron.

L'art és una bona mostra del poder teològic que va arreplegar a la societat egípcia al voltant de un líder polític i espiritual, sent tal vegada la més representativa l'estàtua de Jhefren al Caire.

Però una sèrie de forces amenaçaven eixe poder absolut. A finals de la VI dinastia és va produir una atomització de la teocràcia, la reialesa va tenir que amollar-se a la nova situació transformant-se profundament que és va a un text anomenat *les ensenyances per al rei* Merikare on

- El rei és considerat sobretot amb un aspecte humà a les dinasties heracleopolitanes
- És son pare el que li dona consells al fill com a successor
- Governar s'aprenia com una tècnica més
- La experiència dels fets passats és transmet per evitar que és repeteixen
- L'ordre i la veritat és troben a la base de totes les ensenyances

ECONOMIA

En 1500 anys la societat egípcia va passar de ser caçadora i recol·lectora de grans silvestres a formar part de un estat monàrquic centralitzat per les facilitats oferia permeteren una ràpida domesticació d'animals i plantes.

La ramaderia i l'agricultura constituïren a partir de llavors la base de l'economia d'ela vall. Les dinasties tinites introduïren una xarxa de funcionaries que

- Controlaven la producció de cereals i la riquesa ramadera dels súbdits. Els cancellers feien cada 2 anys censos de la ramaderia, els bens mobles i immobles, pagant un tribut en espècia que anava al tresor. S'emmagatzemava en graner en una estricta vigilància sent l'encarregada la monarquia de donar les llavors en anys de collita roïna
- Ajudaven a mantenir els canals. El *adj-mer* pareix que tenia aquesta feina i se'l va identificar prompte amb el cap de la província o *nomarca*

És conreava

- Extensivament és conreava espelta, lli, mill i ordi

- Vinya
- Petis horts és conreaven cebes, cogombres, alls, ensalada i porros que exigien l'ús del *shadoof* o de petits embassaments d'aigua.

Jurídicament, la terra era propietat del rei però durant la III i la IV dinastia hi ha notícies de

- Actes de venda de propietats
- Repartiments d'herències entre els fills
- Alienacions de terreny a voluntat del propietari
- Etc.

A l'alt Egipte la propietat na possava de les 100 hectàrees, tenint el rei amples possessions que arrendava o cediam als funcionaris junt al seu càrrec que normalment eren terres del desert ben regades, però també la cedia temples o particulars.

A la ciutat la indústria incipient privada s'unia al comerç que era estatal.

La ramaderia incloïa

- Bòvids
- Ovins
- Domèsticació d'antílops
- Aus com ànecs, oques, grulles i pelicans domesticats

Les grans praderes naturals properes al riu i mal drenades eren terrenys per una ramaderia extensiva allí on no era zona de regadiu.

Al imperi antic hi ha notícies que diuen que és donaca menjar excessiu als animals pels santuaris i per al rei.

S'usava al burro per treballar el camp perquè era un animal de carrega per operacions de sembra, transport de la miesa i en la batuda. El cavall va aparèixer molt més tard i el dromedari molt més després.

La casera al desert o a les maresmes és troba molt representada a la iconografia fent-se casera de

- Hipopòtams
- Animals salvatges
- Aus
- Petits animals

La pesca era la besa de l'alimentació que és feia en barques de material vegetal entrellaçades amb canyes amb hams, arpons i xarxes anomenades *nases*.

La introducció del coure al predinàstic primitiu indica relacions amb Mesopotàmia.

El comerç a petita escala era reduït i sempre baix la forma del canvi amb notícies de venda de immobles usant el or com a patró o *shats* d'or, fent-se en aquesta unitat també els tributs a la V dinastia, però no vol dir que existira una vertadera moneda.

CULTURA

ESCRITURA

S'ha repetit fins la extenuació que la base de la cultura visual egípcia era el manteniment de una estètica comuna. Però hi ha que matissar. La perquè és cert que existia un tipus ideal basat a una estètica específica i immutable. Aquest és veu entre altres llocs als jeroglífics. Als primers són dibuixos d'objectes que és feien seguint uns canons però eixes formes rígides no eren útils per la vida pública anant cap a la escriptura hieràtica format per traçats simples que s'unien formant grups. La escriptura hieràtica va anar variant molt als temps.

Els escriptors eren funcionaris i socialment ben conceptuals.

En general, el caràcter de la escriptura jeroglífica respon a esquemes de relleus, pintures i altres manifestacions artístiques. És feia en un esquema lineal subdividit en raies horitzontals on s'insertaven les figures on podien incloure's indicadors d'espais, anant la temporal en ordenació vertical. En aquesta tipus d'escriptura on el text i la imatge és fonien en un mateix canal de comunicació però aquest equilibri és va anar modificant als imperis mitjà i nou en favor de la imatge.

Les figures tenen el mateix sistema de representacions a través d'un perfil característic en algunes figures frontals. A partir del imperi mitjà la figura humana és va incloure en un canon quadriculat que tenia com a base el puny tancat, sent l'alçada de un humà 19 quadres és conserven models que s'acoplaven proporcionalment al espai.

ARQUITECTURA

L'arquitectura és divideix en

- Oficial en temples, enterraments i palaus feta tota en pedra i era bàsicament adintellada i massiva, la *mastaba* i la piràmide és desenvoluparen al seu nivell màxim a la IV dinastia. Les grans piràmides estaven unides a temples anèxes i petits temples a la vall apegats al riu sent una rampa coberta la que unia els 2 temples. Els temples de la dinastia són temples solars, oberts i enfocats a la connexió amb la divinitat que els presidia per l'obelisc
- Privada

RELIGIÓ

És molt complexa en 2 tipus de religió

- Local on cada *nomos* tenia un deu principal. normalment amb la seva parella i els seus deus secundaris
- Universal que era la religió funerària on durant tota la història és repetiren els mateixos deus i ritus funeraris. El mort vivia baix de terra baix les ordres de Osiris que acompanyava al deu solar mentre anava pel cel. Per que la vida d'ultratomba fora possible el mort tenia que tenir un suport material, d'ahí ve la obsessió de conservar el cos i el desenvolupament de les tècniques d'embalsament i momificació. Per substituir el cos en cas de ser destruït, ho farien les estàtues posades a la tomba. Les primitives tombes eren simples fosses ovalades però cada vegada és va anar complicant més la infraestructura funerària entre les classes més altes fins arribar a les piràmides.

Les cosmologies sorgiren a ciutats com Heliopolis on el poder dels deus era molt fort, però també a Hermopolis i Menfis. Aquestes explicaven la creació per l'aparició de deus creadors que donaren origen a les parelles divines que representaven a les forces de la natura.

El culte als animals pareix tenir un caràcter molt més popular. Alguns deus eren

- Horus era el deu falcó que eren el deu celest que canviava el seu nom depenent del lloc

- Apis era el bou símbol de la fecunditat i la força
- Osiris era el deu de la terra, la vegetació i la mort

Altres deus foren

- Ra és un deu sincrètic des del imperi antic
- Ptah era el patró dels artistes i artesans representat per una mòmia
- Toth era el deu de la sabiduria representat pel cap de un ibis
- La deessa Hathor que és va estendre com a deessa vaca
- Isis era la esposa d'Osiris originaria com ell del delta